

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

خانواده‌درمانی، زوج‌درمانی، درمان زناشویی و سکس تراپی بیش از ۳۰ دقیقه، توسط روان‌پزشک

به سفارش:

اداره استانداردسازی و تدوین راهنماهای بالینی

دفتر ارزیابی فن آوری، استانداردسازی و تعرفه سلامت

مرداد ماه ۱۳۹۵

تالیف کنندگان به ترتیب حروف الفبا:

دکتر همایون امینی (روان‌پزشک-استاد دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران-عضو هیئت‌ممتحنه‌ی دانش‌نامه‌ی تخصصی رشته روان‌پزشکی)
دکتر سامان توکلی (روان‌پزشک-دبیر انجمن علمی روان‌پزشکان ایران)
دکتر احمد جلیلی (روان‌پزشک-رئیس انجمن علمی روان‌پزشکان ایران)
دکتر امیر شعبانی (روان‌پزشک-استاد دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران-عضو هیئت‌ممتحنه‌ی دانش‌نامه‌ی تخصصی روان‌پزشکی)
دکتر عالیا شکیبا (روان‌پزشک-استادیار دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران)
دکتر مجید صادقی (روان‌پزشک-استاد دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران-عضو هیئت‌مدیره انجمن علمی روان‌پزشکان ایران)
دکتر فرید فدایی (روان‌پزشک-دانشیار و مدیر گروه روان‌پزشکی دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی)
دکتر احمد علی نوربالا (روان‌پزشک-استاد دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران-دبیر هیئت‌ممتحنه‌ی دانش‌نامه‌ی تخصصی روان‌پزشکی)

ناظران ستاد وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی

دکتر علیرضا اولیایی منش، دکتر مجید داوری، دکتر آرمان زندی، دکتر آرمین شیروانی، مجید حسن قمی، دکتر عطیه صباغیان پی‌رو،

دکتر مریم خیری، دکتر بینا لشکری، مرتضی سلمان ماهینی

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

الف) عنوان دقیق خدمت مورد بررسی (فارسی و لاتین):

خانواده‌درمانی، زوج‌درمانی، درمان زناشویی و سکس‌تراپی بیش از ۳۰ دقیقه، توسط روان‌پزشک

کتاب ارزش نسبی خدمات سلامت. ویراست ۱۳۹۴

ارزش نسبی	شرح کد	کد ملی	
۱۳	خانواده‌درمانی، زوج‌درمانی، درمان زناشویی و سکس‌تراپی بیش از ۳۰ دقیقه، توسط روان‌پزشک	۹۰۰۰۹۳	#

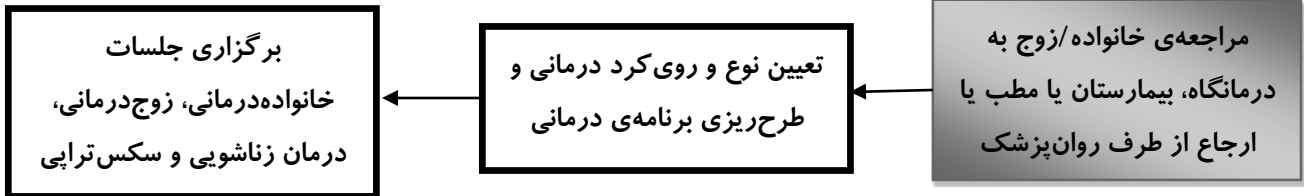
ب) تعریف و تشریح خدمت مورد بررسی :

۱. خانواده‌درمانی، زوج‌درمانی و درمان زناشویی نوعی از مداخلات روان‌درمانی‌اند که از طریق آن به اعضای خانواده یا زوجها برای حل مشکلات و تعارضات بین آنها کمک می‌شود. سکس‌تراپی، درمانی است که برای حل مشکلات و اختلالات جنسی و کمک به بهبود رابطه‌ی جنسی سالم و مطلوب به کار می‌رود.
۲. در این درمان‌ها، برحسب ساختار و شرایط هر خانواده یا زوج، نوع مشکل یا وجود اختلالات روان‌پزشکی و سایر شرایط، از نظریه‌ها و رویکردهای گوناگونی استفاده می‌شود، که شامل، و نه محدود به، رویکردهای تحلیلی، شناختی، رفتاری، شناختی- رفتاری، سیستمی، تلفیقی، روایت‌درمانی، درمان با تمرکز بر حل مسأله، درمان استراتژیک، درمان ساختاری و آموزش روان‌شناختی خانواده است.
۳. این خدمت می‌تواند در عرصه‌های بستری (بخش و بیمارستان عمومی یا روان‌پزشکی یا مراکز نگهداری و بازتوانی)، سرپایی یا جامعه‌نگر، در بخش دولتی، عمومی غیردولتی یا خصوصی انجام شود.
۴. میانگین زمان لازم برای انجام این خدمت ۴۵ دقیقه است.
۵. این درمان‌ها برای اثرگذاری بر ابعاد خانوادگی مشکلات روابط بین‌فردی، و نیز در صورت وجود اختلال روان‌پزشکی در عضو یا اعضای از خانواده، برای بهبود شرایط و روابط خانوادگی با هدف بهبود یا کاهش عود اختلالات روان‌پزشکی در اعضای مبتلا به کار می‌روند. بدیهی است که ممکن است عضو یا اعضای از خانواده یا زوجین، در کنار این درمان نیازمند انواع درمان‌های زیست‌شناختی و دارویی، یا سایر شکل‌های روان‌درمانی انفرادی یا گروهی باشند که در کنار و همراه با این خدمت ارایه، ثبت و گزارش خواهند شد.

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

(ج) طراحی گام به گام فلوجارت ارائه خدمت:

(د) فرد/افراد صاحب صلاحیت جهت تجویز (Order) خدمت مربوطه و استاندارد تجویز:

(با ذکر عنوان دقیق تخصص و در صورت نیاز ذکر سوابق کاری و یا گواهی‌های آموزشی مصوب مورد نیاز. در صورت ذکر

دوره آموزشی باید مدت اعتبار دوره‌های آموزشی تا بازآموزی مجدد قید گردد):

۱. روان‌پزشک
۲. دستیار روان‌پزشکی (منحصراً در مراکز آموزشی دانشگاهی و با نظارت عضو هیأت علمی یا روان‌پزشک دیگر در آن مرکز)

(ه) ویژگی‌های ارائه‌کننده اصلی صاحب صلاحیت جهت ارائه خدمت مربوطه:

(با ذکر عنوان دقیق تخصص و در صورت نیاز ذکر سوابق کاری و یا گواهی‌های آموزشی مورد نیاز. در صورت ذکر دوره

آموزشی باید مدت اعتبار دوره‌های آموزشی تا بازآموزی مجدد قید گردد):

* بر اساس تایید معاونت آموزشی وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی و انجمن مربوطه دوره آموزشی معتبر تدوین،

تصویب و قابل ارائه می‌باشد و ارائه‌دهنده خدمت (پزشک و پرستار) صرفاً پس از گذراندن دوره مذکور اجازه ارائه خدمت

مورد نظر را خواهند داشت.

**ارائه خدمت صرفاً توسط گروه‌های نامبرده قابل قبول است و در صورت ارائه توسط افرادی غیر از گروه‌های نامبرده

تخطی از استاندارد خدمت محسوب می‌شود.

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

۱. روان‌پزشک
۲. دستیار روان‌پزشکی (منحصراً در مراکز آموزشی دانشگاهی و با نظارت عضو هیأت علمی یا روان‌پزشک دیگر در آن مرکز)

(و عنوان و سطح تخصص‌های مورد نیاز (استاندارد) برای سایر اعضای تیم ارائه‌کننده خدمت:

ردیف	عنوان تخصص	تعداد موردنیاز به طور استاندارد به ازای ارائه هر خدمت	فرمول محاسباتی تعداد نیروی انسانی مورد نیاز	میزان تحصیلات مورد نیاز	سابقه کار و یا دوره آموزشی مصوب در صورت لزوم	نقش در فرایند ارائه خدمت
۱	روان‌پزشک یا دستیار تخصصی روان‌پزشکی	یک نفر	—	روان‌پزشک یا دستیار تخصصی روان‌پزشکی		درمان‌گر دوم*

* بر اساس صلاح‌دید روان‌پزشک معالج اصلی، ممکن است علاوه بر او یک درمانگر دیگر نیز، به عنوان درمانگر دوم یا کوتراپیست، در جلسات درمان حضور داشته باشد.

- در این موارد، ۵۰ درصد به ارزش نسبی این خدمت افزوده شده و به طور مساوی بین دو درمانگر تقسیم می‌شود.

ز) استانداردهای فضای فیزیکی و مکان ارائه خدمت: (در صورت نیاز به دو یا چند فضای مجزا با ذکر مبانی محاسباتی

مربوط به جزئیات زیر فضاها بر حسب متر مربع و یا برحسب بیمار و یا تخت ذکر گردد):

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

۱. این خدمت می‌تواند در عرصه‌های بستری (بخش و بیمارستان عمومی یا روان‌پزشکی یا مراکز نگهداری و بازتوانی)، سرپایی یا جامعه‌نگر، در بخش دولتی، عمومی غیردولتی یا خصوصی انجام شود.
۲. این خدمت در شرایط بستری و سرپایی، در فضای خصوصی و با حضور درمانگر (یا درمانگران)، در فضای خصوصی و برحسب نوع درمان، با حضور اعضای خانواده یا زوج انجام می‌شود.
۳. در شرایط ارایه‌ی خدمت در عرصه‌ی روان‌پزشکی جامعه‌نگر، و با لحاظ کردن استانداردهای ارایه‌ی خدمت در این شرایط، ممکن است بر حسب مورد، این خدمت در منزل، مدرسه، محل کار بیمار یا مکان‌های دیگر انجام شود.

ح) تجهیزات پزشکی سرمایه‌ای (و یا اقلام اداری) اداری و به ازای هر خدمت: (ذکر مبانی محاسباتی تجهیزات مورد

نیاز بر حسب بیمار و یا تخت):

ردیف	عنوان تجهیزات	انواع مارک‌های واجد شرایط	شناسه فنی	کاربرد در فرایند ارائه خدمت	متوسط عمر مفید تجهیزات	تعداد خدمات قابل ارائه در واحد زمان	متوسط زمان کاربری به ازای هر خدمت	امکان استفاده همزمان جهت ارائه خدمات مشابه و یا سایر خدمات
۱								

ط) داروها، مواد و لوازم مصرفی پزشکی جهت ارائه هر خدمت:

ردیف	اقلام مصرفی مورد نیاز	میزان مصرف (تعداد یا نسبت)	مدل / مارک‌های واجد شرایط (تولید داخل و خارج)
۱			

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

ی) عنوان خدمات درمانی و تشخیص طبی و تصویری جهت ارائه هر واحد خدمت: (به تفکیک قبل، بعد و حین ارائه خدمت)

خدمت مربوطه در قالب تائید شواهد جهت تجویز خدمت و یا پیش نتایج اقدامات):

ردیف	عنوان خدمت پاراکلینیکی	تخصص صاحب صلاحیت جهت تجویز	شناسه فنی خدمات	تعداد مورد نیاز	قبل، حین و یا بعد از ارائه خدمت (با ذکر بستری و یا سرپایی بودن)
۱	—	—	—	—	—

ک) ویزیت یا مشاوره های لازم جهت هر واحد خدمت: (سرپایی و بستری):

ردیف	نوع ویزیت/مشاوره تخصصی مورد نیاز	تعداد	سرپایی/ بستری
۱			

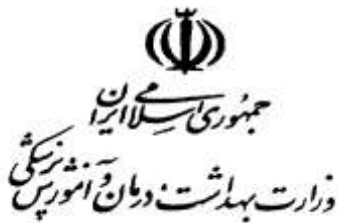
۱. ممکن است ضرورت داشته باشد که به طور همزمان و در کنار خانواده درمانی، زوج درمانی، درمان زناشویی و سکس تراپی، نوع دیگری از درمان، مانند گروه درمانی، یا روان درمانی فردی نیز برای بیمار انجام شود، بنابراین:
 - در صورت نیاز به انجام دیگر خدمات ذکر شده در کتاب ارزش نسبی خدمات، مانند مصاحبه و معاینه‌ی تشخیصی روان پزشکی (کد ۹۰۰۰۴۵) یا گروه درمانی (کد ۹۰۰۰۹۶) یا روان درمانی فردی (کدهای ۹۰۰۰۵۰ و ۹۰۰۰۵۱)، این خدمات را می‌توان در همان روز به طور جداگانه و در کنار این خدمت انجام داد و گزارش کرد.
۲. ممکن است انجام ویزیت‌های سرپایی یا بستری برای بیمارانی که برای آنها روان درمانی انجام می‌شود، به صورت دوره‌ای ضرورت داشته باشد. فواصل این ویزیت‌ها با توجه به شرایط هر بیمار توسط روان پزشک تعیین می‌شود، بنابراین:
 - در روز انجام این خدمت، می‌توان ویزیت سرپایی یا ویزیت روزانه‌ی بستری یا مشاوره‌ی روان پزشکی برای بیمارانی بستری (کد ۹۰۰۰۴۶) را به طور مستقل و علاوه بر این خدمت گزارش کرد.

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

(ل) اندیکاسیون های دقیق جهت تجویز خدمت: (ذکر جزئیات مربوط به ضوابط پاراکلینیکی و بالینی مبتنی بر شواهد و نیز تعداد مواردی که ارائه این خدمت در یک بیمار، اندیکاسون دارد):

- اثربخشی خانواده‌درمانی، زوج‌درمانی، درمان زناشویی و سکس‌تراپی در انواع مشکلات و اختلالات روان‌پزشکی، به عنوان درمان اصلی یا درمان همراه و کمکی، نشان داده شده است.
- خانواده‌درمانی، زوج‌درمانی، درمان زناشویی و سکس‌تراپی موارد اندیکاسیون متعددی دارد، که شامل، و نه محدود به، موارد زیر است:
 - وجود تعارضات بین اعضای خانواده.
 - تغییرات عمده در عمل‌کرد سیستم خانواده (مهاجرت، تولد فرزند جدید، مرگ یکی از اعضای خانواده یا بستگان نزدیک، سالمندی و مانند آن)
 - زمانی که یکی از فرزندان مبتلا به مشکل یا اختلال روان‌پزشکی است که بر عمل‌کرد خانواده تأثیر می‌گذارد یا از آن تأثیر می‌پذیرد.
 - زمانی که یکی از اعضای خانواده مبتلا به مشکل یا اختلال روان‌پزشکی است که بر عمل‌کرد خانواده تأثیر می‌گذارد یا از آن تأثیر می‌پذیرد.
 - زمانی که شرایطی خاص در خانواده وجود دارد (مانند فرزند خواندگی) که باعث تحمیل استرس به خانواده می‌شود.
 - مشکلات بین فرزندان که خارج از کنترل و مدیریت والدین است.
 - وقتی زوج با شکایت از مشکلات در روابط جنسی مراجعه می‌کنند، و برای حل آن نیازمند کمک تخصصی و حرفه‌ای هستند.
 - برای زوجی که از هم جدا شده‌اند ولی فرزند دارند، و برای کاهش آسیب به فرزندان یا تصمیم‌گیری در خصوص سرپرستی و تربیت آنان نیازمند کمک تخصصی و حرفه‌ای هستند.

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

م) دامنه نتایج مورد انتظار، در صورت رعایت اندیکاسیون های مذکور: (ذکر جزئیات مربوط به علائم پاراکلینیکی و بالینی بیماران و مبتنی بر شواهد):

مطالعات مختلف اثربخشی و هزینه- اثربخشی روان درمانی (شامل خانواده درمانی، زوج درمانی، درمان زناشویی و سکس تراپی) را در اختلالات و مشکلات روان پزشکی، به عنوان درمان اصلی یا درمان هم زمان، نشان داده اند، از جمله:

- نتایج ۱۵۶ متاآنالیز در مورد اثربخشی روان درمانی نشان داده است که اندازه ای اثر (effect size) این درمان از بسیاری از مداخلات پزشکی دیگر که به خوبی شناخته شده اند، مانند جراحی بای پس عروق قلب، بالاتر است.

Reference:

Lucas Torres, Stephen M. Saunders. *Evaluation of psychotherapy*. In Benjamin J. Sadock, Virginia A. Sadock, Virginia A. Sadock. 2009, Kaplan & Sadock's *Comprehensive Textbook of Psychiatry* (pp.2957- 2964). Philadelphia, PA: Lippincott Williams & Wilkins.

ن) شواهد علمی در خصوص کنتراندیکاسیون های دقیق خدمت (ذکر جزئیات مربوط به ضوابط پاراکلینیکی و بالینی و مبتنی بر شواهد):

هیچ کنتراندیکاسیونی ندارد.

س) مدت زمان ارائه هر واحد خدمت:

۱. زمان لازم برای انجام این خدمت، به طور متوسط، ۴۵ دقیقه است.
۲. طول مدت درمان و همین طور فاصله ی بین جلسات برای هر بیمار، بر اساس شرایط او، نوع اختلال و همچنین نوع خانواده درمانی، زوج درمانی، درمان زناشویی و سکس تراپی به کاررفته، متفاوت است و توسط روان پزشک تعیین می شود.

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

ردیف	عنوان تخصص	میزان تحصیلات	مدت زمان مشارکت در فرایند ارائه خدمت	نوع مشارکت در قبل، حین و بعد از ارائه خدمت
۱	روان‌پزشک یا دستیار تخصصی روان‌پزشکی	دکتری تخصصی پزشکی و تخصص روان‌پزشکی یا دستیاری تخصصی روان‌پزشکی	۴۵ دقیقه	انجام‌دهنده

ع) مدت اقامت در بخش‌های مختلف بستری جهت ارائه هر بار خدمت مربوطه: (مبتنی بر شواهد):

مدت اقامت بیمار در بخش‌های بستری بر اساس شرایط هر بیمار به طور انفرادی برای او تعیین می‌گردد و مستقل از برنامه‌ی خانواده‌درمانی، زوج‌درمانی، درمان زناشویی و سکس‌تراپی او است.

ف) چه خدمات جایگزینی (آلترناتیو) برای خدمت مورد بررسی، در کشورمان وجود دارد:

- این درمان‌ها برای اثرگذاری بر ابعاد خانوادگی مشکلات روابط بین‌فردی، و نیز در صورت وجود اختلال روان‌پزشکی در عضو یا اعضای از خانواده، برای بهبود شرایط و روابط خانوادگی با هدف بهبود یا کاهش عود اختلالات روان‌پزشکی در اعضای مبتلا به کار می‌روند. بدیهی است که ممکن است عضو یا اعضای از خانواده یا زوجین، در کنار این درمان نیازمند انواع درمان‌های زیست‌شناختی و دارویی، یا سایر شکل‌های روان‌درمانی انفرادی یا گروهی باشند که در کنار و همراه با این خدمت ارائه، ثبت و گزارش خواهند شد. اما هیچ یک از درمان‌های دیگر جای‌گزين این نوع درمان‌ها نیستند.

در نهایت، اولویت خدمت با توجه به سایر جایگزین‌ها، چگونه می‌باشد؟ (با ذکر مزایا و معایب مذکور از دیدگاه

بیماران (End User) و دیدگاه حاکمیتی نظام سلامت):

هیچ یک از درمان‌های دیگر جای‌گزين این نوع درمان‌ها نیستند.